

Interactief luisteren in de lagere school

1 september 1997

Auteur: Jan Coninx

Volume: 27

Nummer: 1

Pagina's: 31-49

Documenten

- [vonk_jrg27_006.pdf](#)

interactief luisteren in de lagere school jan coninx interactief luisteren slaat op de betrokkenheid van de leerlingen waarbij luisteren meer is dan stilzitten en eenrichtingsverkeer momenten van geconcentreerd luisteren worden afgewisseld met vaardigheden waardoor de leerlingen het resultaat van hun luisteren kunnen weergeven daaronder kunnen activiteiten vallen uit verschillende taaldomeinen maar ook muzisch getinte activiteiten als tekenen en dramatiseren gesprekken discussies en werken in groepen kunnen als werkvormen gebruikt worden zo kunnen luisterlessen uitgroeien tot taalactiviteiten in ruime zin waarbij het accent wel op het luisteren blijft liggen eenrichtingsluisteren interactief luisteren leeromgeving leeromgeving vaardigheden vaardigheden interesse interesse gevoelens gevoelens relatie motivatie motivatie leefwereld leefwereld voorkennis ervaring kind kind f relatie voorkennis e y g r c i f i x a 1 a ervaring leraar sept okt 1997 nummer 1 27 e jaargang 9n vaardigheden die bij het terdoel goed bepaald is ontspanning ver luisteren geoefend slag maken boodschap doorgeven aan anderen een opdracht uitvoeren schoolse kunnen worden informatie verzamelen een beoordeling geven het luisterdoel bepaalt in grote basisvaardigheden mate de wijze van luisteren kritisch luisteren notities nemen aandacht zijn op hoofdzaak de basale en fundamentele luistervaardigheden selectief interpreterend genietend luisterheid is ongetwijfeld concentratie deze concentratie kijk luisteren ten slotte nemen de concentratie kan zich richten op het onder leerlingen de nodige maatregelen om een scheiden van geluiden een en meer optimale luistersituatie te creëren houding tonigheid toonhoogte geluidsterkte afleiders negeren opstelling rekening houd tempo timbre duurtijd talige en niet talige den met de kenmerken van de spreker geluiden menselijke en andere geluiden stemsoorten nederlands en andere talen tijdens een luistertaak worden verschillende regionaal en algemeen nederlands en uiteenlopende vaardigheden basis en deelvaardigheden aangewend in overeen concentratie kan functioneel zijn om geluidstemming met de aard van de taak een aan den te herkennen koppelen van geluid en taal van hen zou ondergebracht kunnen worden geluidsbron begin en eindrijm rustpauzes den onder eerder technische vaardigheden

klanken in een woord lettergroepen in een liplezen woord woorden in een zin een zin in een oogcontact houden groter tekstgeheel accenten samengestel visuele aan auditieve elementen koppe de woorden muziekinstrumenten geluiden len uit de natuur poezie uit de intonatie opmaken of het gaat om een vraag een mededeling een concentratie is nodig met het oog op ont uitroep een verzoek een waarschu houden opeenvolging synthese en analy wing een aansporing se reproductie samenvatting ten slott e de gevoelens van de spreker afleiden is het noodzakelijk dat kinderen leren zich uit mimiek lichaamstaal houding bewust een welbepaalde aan hen vooraf gebaren expressie bekend gemaakte tijd te concentreren rustpauzes begrijpen naast technische zijn tekstuele competent deelvaardigheden ties belangrijk voor het begrijpen van de informatie hieronder rekent men onder wanneer kinderen een luistertaak te verwer meer ken krijgen wordt van hen verwacht dat zij de betekenis van woorden afleiden uit die taak voorbereiden plannen die vooruit de context blik bevat inhoudelijke aspecten zo kan er de betekenis van woorden begrijpen aan de hand van illustraties de titel een door een omschrijving een verwijzing beluisterd fragment van een tekst voerspeld een visuele voorstelling een nadere worden wat de vermoedelijke inhoud van de verklaring tekst zal zijn de leerlingen kunnen nagaan afleiden waar en wanneer een gebeur wat ze over het onderwerp al weten active tennis zich afspeelt ren van de voor kennis en aangeven wat ze van personages die voorkomen in de over het onderwerp te weten willen komen tekst gevoelens handelingen menin gen afleiden het is van uitzonderlijk belang dat het luis inleiding kern en slot onderscheiden vi t 27e jaargang nummer 1 sept okt 1997 de hoofdgedachte herkennen luistertaken die in de school kunnen voor weten om welk teksttype het gaat komen zo naar een instructie luisteren dat ze voor het begrijpen van informatie komen begrepen wordt en correct en volledig ook grammaticale en taalbeschouwelijke uitgevoerd het kan gaan om instruc kundigheden voor ties van de leraar van medeleerlingen een tekst verdelen in zinnen van gasten van radio en tv uitzendin taal denkrelaties herkennen chronolo gen recepten gebruiksaanwijzingen gie classificatie vergelijk ing oorzaak toetsopdrachten richtlijnen voor orga h gevolg doel h middel voor waarde nisatie en buitenschoolse opdrachten tegenstelling herhaling opsomming zo luisteren naar wervende teksten dat samenvattende formulering voorbeel de boodschap begrepen wordt en kri den tisch benaderd uitnodigingen verzoe een verwijswoord verwijswoord pp koppelen aan het ken reclame oproepen tot actie vallen antecedent onder deze categorie voornaamwoorden plaats en tijdsbe zo luisteren naar nieuws en mededelin palingen herkennen gen dat de informatie achterhaald onderscheid maken tussen letterlijke en wordt en begrepen zo luisteren dat er figuurlijke taal een onderscheid gemaakt wordt tus onderscheid maken tussen feiten sen feiten en meningen dat het essen meningen argumenten tiele gescheiden wordt van details de informatie die voorkomt in studie na het uitvoeren van de luistertaak kijken teksten moet niet alleen geselecteerd de kinderen terug op hun taak dit moment en begrepen worden maar tevens ver van zelfevaluatie is steeds sterk gekoppeld werkt en onthouden het vergt van de aan de voorbereiding de terugkoppeling is leerlingen een vaardigheid van hoge best tweeledig ook hier komen inhoudelij kwaliteit ke aspecten controle en luistergedrag wanneer het om

discussies en reflecteren aan de orde er wordt nage gesproken gaat wordt van de leerlin gaan of de informatie betrouwbaar is of ze gen bovendien een minimale kennis en klopt met de verwachtingen en het gestelde toepassing van gespreksconventies doel de leerlingen reflecteren of het luister verlangd gedrag proces rendabel was op het vlak volledigheidshalve vermelden we het van concentratie moti-
vatie begrijpen van luisteren naar informatiedragers we de informatie luisteroms-
tandigheden denken hier aan mededelingen van resultaten aan de verklaring van
een woord of uitdrukking aan de verklarin totaalvaardigheden gen die bij gra-
fieken schema s en tabellen wordt gesproken een totaalvaardigheid of taaltaak
kan ten slotte krijgt het luisteren naar fictie omvangrijk zijn of kort eenvoudig of
com een zeer belangrijke plaats in de plex vaardigheden van verschillende niveaus
school luisteren naar vertellen en vereisen denken we maar aan verwerkings voor-
lezen luisteren en kijken naar ont niveau en publieksafstand maar ook de span-
nende tv en radioprogramma s omstandigheden de mate van sturing en naar rol-
lenspel dramatisering poppen hulp de motivatie de mentale toestand de kast
toneel poezie tekenfilms hoor relatie met de spreker de tijd waarin het spelen
moet gebeuren de tijdsdruk beïnvloeden de moeilijkheidsgraad van de taak sept
okt 1997 nummer 1 27e jaargang evaluatie den leerlingenkenmerken welke luis-
terstrategieen wendt de leerling aan hoe zit het met zijn interesse en zijn een van
de doelen van evaluatie is na te motivatie hoe groot is zijn luisterbe gaan wat er
bij leerlingen overblijft van het reidheid en hoe sterk zijn de luisteratti tudes on-
twikkeld gegeven onderwijs welke kennis welke vaardigheden welke strategieen
welke leerhouding welke attitudes hebben zij ver evaluatie steunt op criteria de
leraar die gericht is op zelfsturend leren maakt de kin worven om dit te bereiken
zal de leraar observeren beschrijven en beoordelen deren bewust van die voor-
waarden hij evaluatie kan kwantitatief in welke mate zijn zorgt ervoor dat de leer-
lingen precies weten wat van hen verwacht wordt welke werk de doelen bereikt
en kwalitatief welke houding daarvoor nodig is en welke werk doelen zijn bereikt
zijn wijzen de leerlingen kunnen aanwenden het expliciet aandacht geven aan
werkhou luisteren is een receptieve vaardigheid waarbij het om veel meer gaat
dan informa ding en oplossingswijze n is derhalve een noodzakelijkheid tie achter-
halen structureren of beoordelen luisteren is een strikt persoonlijke aangele gen-
heid luisteren doe je in je eentje op een zeer individuele wijze het gevolg is dat
een werkhouding grondige evaluatie van de totale luistervaar digheid niet een-
voudig is evaluatie van lui de leraar kan vertrekken vanuit een lijst met steren kan
vanuit drie invalshoeken beke luistervoorwaarden hij kan daaruit naarge ken wor-
den lang de leeftijd van de leerlingen een of meerdere aandachtspunten in de fo-
cus zet 1 het meest voor de hand liggend en het ten na afloop van de taak kunnen
de leer eenvoudigst te hanteren zijn de pro lingen met meer minder of zonder leid-
ing ducten die ontstaan ten gevolge van van de leraar aankruisen aan welke voor
luisteren bijvoorbeeld vragen beant waarden zij menen voldaan te hebben woor-
den na het beluisteren van een oudere leerlingen kunnen de laatste kolom tekst
men gebruiken om zichzelf op verschillende 2 een tweede terrein behelst
waarneem tijdstippen te evalueren en alzo hun eventu bare houdingen van het luis-
terende ele vorderingen aan te geven na een zelf kind de onderwijzer kan bijvoor-

beeld evaluatie kan best een beoordeling in de waarnemen of een kind in staat is zich groep en of een klasgesprek volgen het is een bepaalde tijd te concentreren evident dat ook de leraar dergelijke lijst kan 3 op het derde terrein gaat de leraar op gebruiken voor zijn observatie en waarde zoek naar een aantal persoonsgebonden ring m 27e jaargang nummer 1 sept okt 1997 voorbeeld naam ik begin pas als ik heel de opgave gehoord heb als ik de opgave niet begrijp probeer ik eerst zelf dan vraag ik het aan een ander kind dan vraag ik het aan de leraar ik kijk niet rond ik houd mij met niets anders bezig ik neem eerst alles wat ik nodig heb alles wat ik niet nodig heb berg ik op ik stoor niemand ik kijk naar de spreker ik kan een opdracht herhalen met eigen woorden ik kan een opdracht ontleden als ik in groep werk spreek ik niet te luid laat ik iedereen uitspreken werk ik goed met de anderen samen werkstrategie werkhouding een mogelijke strategie die voor veel luistersituaties geldig is wordt in een strategische competentie is voor de onderstaand patroon weergegeven leerlingen even belangrijk als een efficiënte sept okt 1997 nummer 1 278 jaargang s voorbeeld 6 7 8 9 10 11 jaar jaar jaar de leraar zegt wat de kinderen moeten doen x de leerlingen lezen de opdracht x x de leerlingen herformuleren de opdracht x x de leraar gaat na of de opdracht begrepen is x x de leerlingen gaan na of de opdracht begrepen is x de leraar herhaalt de opdracht x x de leerlingen bespreken de opdracht in groep x x de leraar leidt een voorbeeldopdracht x de leraar leest de tekst x x x de leerlingen voeren individueel de opdracht uit x x x de leerlingen 9 voeren in 9 groep de opdracht p uit x x x de leerlingen vergelijken in groep de resultaten x de leerlingen stellen een groeps antwoord op x de leerlingen zeggen het resultaat hardop x x de leerlingen verwoorden hun oplossingwijze x x de leraar leest de tekst een tweede keer x x x de leerlingen sturen het resultaat bij x x x de leerlingen brengen verslag uit resultaat en werkwijze x vaardigheden tatieve aantekeningen maken dergelijke lijst kan hij uiteraard ook als vorderingstabel de leraar kan een lijst opstellen met luister gebruiken oudere leerlingen kunnen zo n vaardigheden daarop kan hij voor elke leerlijst ook zelf gebruiken voor een balans van ling naargelang zijn voorkeur en naargelang de vaardigheden die ze verworven hebben de omstandigheden kwalitatieve of kwanti en van die waaraan ze nog moeten werken 27 8 jaargang nummer 1 sept okt 1997 voorbeeld naam meelezend luisteren tekenen aan de hand van instructies leestekens plaatsen vragen stellen bij een tekst samenvatting en interactief luisteren in het vertrekpunt is steeds een taalgeheel dat kan een boekje zijn een informatieve de klaspraktijk of een fictionele tekst de hier voorgestelde hoewel de praktijkideeën die volgen gesitueerd totaal taken interactief luisteren beslaat tueerd worden in het eerste het vierde en meer dan een leestijd de activiteiten worden het zesde leerjaar zijn er heel wat toepas dus over verschillende lesmomenten verbaar in elk leerjaar van de lagere school spreid eerste leerjaar voor het eerste leerjaar werd het boekje raar verhaal van eva de wilde gekozen bijlage bij zonnekind nr 10 van 18 november 1996 voorbereiding 1 kennismaking met het boekje de leraar toont het boekje hij deelt mee dat hij het in deeltjes zal voorlezen en dat de leerlingen goed moeten luisteren want dat er telkens een opdracht volgt de leraar toont dan enkele prentjes uit het boek en leest de zin voor die op het titelblad staat er was eens heel diep in een bos sept okt 1997 nummer 1 27e jaargang 1 r

evenals de eerste bladzijde van het boekje maar nee het was in de stad in een heel hoog huis zo hoog als soms een duif komt in de lucht in een kort gesprek raden de leerlingen wat er in het boekje verteld zal worden een aantal van die vermoedens komen op het bord onder de vorm van een staakwoord of een schets 2 luistergedrag zie onder evaluatie 3 werkstrategie zie onder evaluatie uitvoering 1 meelezend luisteren de leerlingen volgen de tekst die de leraar voorleest zij voeren op hun tekstblad de gegeven opdracht uit nee nee niet in een heel hoog huis maar in een heel klein huis je ziet het haast niet in heel de stad staat er zo maar een in dit huis woont een vrouw ze is heel raar de leraar leest telkens twee regels hij kan daarbij volgende opdrachten laten uitvoeren het beklemtoonde woord markeren het weggelaten woord markeren het veranderde woord markeren een kruisje zetten aan de rustpauze een kruisje zetten op de plaats waar een woord is bijgevoegd 27e jaargang nummer 1 sept okt 1997 1 w 2 luisteren en reageren de leraar leest een tekstfragment de leerlingen reageren telkens op een vooraf bepaald verschijnsel dat kan onder meer zijn bij elk woord dat met m begint bij elk woord dat op s eindigt bij elk woord waarin oe voorkomt als reactie kan gekozen worden met de vinger op de tafel tikken een van de schijfjes die het kind in de hand heeft op de tafel leggen opkijken vanuit slaapstand een streepje op een lei of een wit blad blad zetten 3 rijmwoorden verzinnen maar nee het is niet stil je hoort wat als je in een grote hoor je altijd wat maar miel hoort daar niets je denkt hoe komt dat dan miel kan helemaal niet horen want hij is doof de leraar leest de versregels twee per twee hij laat het te vinden rijmwoord weg de leerlingen verzinnen ieder voor zich een rijmwoord ze zeggen het rijmwoord stil tegen hun buur enkele leerlingen zeggen daarna het woord dat zij gevonden hebben hardop de leraar declameert daartoe opnieuw de twee versregels de leerling die aan het woord is vult aan met het rijmwoord eventueel volgt een korte bespreking betreffende de zinnigheid van de rijmwoorden 4 vervormde taal herkennen de leraar gebruikt daarvoor de verzen uit de vorige opdracht de leerlingen krijgen de tekst onder ogen zij voeren hun opdrachten uit op de tekst de leraar neuriet mompelt of brabbelt telkens twee versregels mogelijkheden zijn hier de leraar stopt op een willekeurige plaats de leerlingen duiden aan waar de leraar gestopt is 1997 nummer 1 27 e jaargang sept okt de leraar zegt dat hij een van twee regels zal lippen de kinderen markeren de gelijpe versregel de leraar verandert op een willekeurige plaats van tempo of van toonhoogte de leerlingen duiden in de tekst aan waar de verandering begon de leraar laat duidelijk de vraagintonatie horen de leerlingen markeren de vraag de leraar zegt dat hij uit heel het gedichtje twee regels zal laten horen de leerlingen lezen de verklankte versregels een prettige afsluiter kan zijn deze versregels in koor een aantal keren te laten zing zeggen door heel de klas ritmisch memoriseren 5 betekenis geven aan klanknabootsingen de leraar leest een tekst voor waarin enkele klanknabootsingen voorkomen na lezing van de tekst schrijft hij de klanknabootsingen op het bord en laat ze door de leerlingen enkele malen koorzeggen prrrt toet tuut broem hij vraagt dan aan de leerlingen wat de geluidsbronnen zijn van deze verkeersgeluiden de leerlingen overleggen in groep ten slotte verzaamt de leraar de gevonden ideeën 6 instructies uitvoeren op een tekening de leraar kopieert een van de prenten en zorgt ervoor

dat elk kind over een exemplaar beschikt de leerlingen bekijken eerst de tekening zij krijgen daarvoor een tweetal minuten en kunnen gerust met hun klasbuur de tekening bespreken daarna formuleert de leraar de opdracht de leerlingen voeren de opdracht uit op de tekening ook bij het uitvoeren mag best met de klaspartner overlegd worden de opdrachten kunnen enkelvoudig of complex zijn direct of omschreven bijvoorbeeld schrijf een cijfer 1 op de open lade schrijf een letter p op het pianokrukje teken een rode bol op alle muziekinstrumenten kleur eerst de schoenen van miel blauw kleur dan zijn das rood en teken dan een pijp in de mond van miel miel heeft een hoed op en op de deur van de kast hangt een brief 7 tekstveranderingen merken originele tekst gewijzigde tekst wat miel is doof en hij speelt viool wat miel is blind en hij speelt viool ja miel speelt viool ja miel heeft een viool zo mooi zo mooi de hele dag lang de hele dag lang in zijn huis net onder het dak op het dak van zijn huis 27e jaargang nummer 1 sept okt 1997 de leraar laat de originele tekst een aantal keren voorlezen door vaardige lezers de andere leerlingen krijgen de tekst niet onder ogen dan leest hij de gewijzigde tekst een aantal keren de leerlingen bespreken met hun klasbuur wat er veranderd is er volgt een klasge spreke waarin de leerlingen de veranderingen verwoorden 8 woorden en zinnen afbakenen achneenietonderhetdakzijnhuisiszoklein de leraar leest de zin waarbij hij goed de woordscheiding laat horen dan krijgen de leerlingen de zin met de aaneengeschreven woorden de leerlingen zetten streepjes tussen de woorden ze mogen dat gerust in partnerwerk doen dezelfde strategie kan toegepast worden voor het afbakenen van zinnen de leerlingen zet ten dan achter elke zin een punt miel voelt zich pas goed met zijn lied hij speelt viool in de kelder van zijn huis geen mens hoort hem daar 9 zelf luisteropdrachten geven deze opdracht wordt in kleine groepjes uitgevoerd de leraar geeft in elk groepje aan een kind een tekstfragment deze leerling leest een zin en vraagt een reactie aan een medeleerling die reactie kan zijn een vraag beantwoorden een rijmwoord verzinnen een stuk nazeggen een woord zeggen dat tweemaal voorkomt de meisjesnaam zeggen er kan van groepsleider gewisseld worden en na afloop kunnen een aantal opdrachten geïnventariseerd worden terugkoppeling 1 terugkoppelen op de tekst in een klasgesprek wordt nagegaan of de voorspelling voor wat de inhoud betreft klopt daarbij kunnen een aantal vragen helpen over wie gaat het waar woont hij wat doet hij de kinderen kunnen ook bij een prent iets vertellen de leraar zou het hele boekje mooi kunnen voorlezen terwijl de kinderen naar de illustraties kijken 2 terugblik op het luisteren zie onder evaluatie sept okt 1997 nummer 1 27 8 jaargang vierde leerjaar de taak voor het vierde leerjaar is opgebouwd rond een studietekst uit zonnestraal nr 10 van 18 november 1996 op het nippertje gered van martina de ridder het is een zakelijke tekst over het leven in de loopgraven tijdens de eerste wereldoorlog de leerlingen krijgen een werkblad waarop ze een aantal van de opdrachten uitvoeren voorbereiding 1 kennismaking met de tekst de leraar toont de titel en een tweetal prenten hij leest ook de eerste alinea van de tekst voor er volgt een kort klasgesprek waarbij de leerlingen voorspellen waarover de tekst zal gaan dit geeft aanleiding om tevens hun voorkennis over de oorlog te activeren bijvoorbeeld door het maken van een woordveld de leraar brengt enkele ankerwoorden op het bord 2 het luisterdoel duidelijk stellen de leraar deelt mee

dat het over een studietekst gaat en dat de leerlingen na heel de luis tertaak twee opdrachten krijgen hij zegt ook welke opdrachten hij zal aanbieden de eerste opdracht bestaat erin een aantal strookjes die heel het verhaal vertellen in de juiste volgorde te leggen als tweede opdracht zullen de kinderen een aantal vragen beantwoorden 3 luister en werkconventies duidelijk stellen zie onder evaluatie 4 werkstrategie zie onder evaluatie uitvoering a activiteit i instructie van de leraar w eventuele tekst op werkblad opdracht 1 a een alinea van een tekst in een zin samenvatten i ik lees een stukje voor bij het voorlezen laat ik drie woorden goed horen jullie moeten dan in een zin schrijven wat er in de tekst staat die je gehoord hebt de drie woorden die ik beklemtoon moeten in jullie zin voorkomen je werkt alleen w lijntjes om de zin te schrijven opdracht 2 a ontbrekende woorden in een tekst schrijven i ik lees weer een stukje voor op je blad staat dezelfde tekst maar bij jullie zijn sommige woorden niet ingevuld jullie proberen de ontbrekende woorden te onthouden als ik de tekst helemaal gelezen heb mogen jullie de woorden invullen die je nog weet je 278 jaargang nummer 1 sept okt 1997 mag in groep werken w tekst met witruimten opdracht 3 a meelezend luisteren i ik lees vier stukjes voor de tekst staat ook op je blad bij elk van de vier stukjes zal ik zeggen watje moet doen jullie werken telkens alleen a ik beklemtoon in elke regel een woord markeer het woord dat ik beklemtoon b ik lees deze twee regels vlug en ik lees alleen maar de klinkers ik lees ook maar een stuk van elke zin jullie moeten in elke zin het laatste woord markeren dat ik gelezen heb c ik lees de twee regels sommige letters spreek ik niet uit jullie moeten alle letters markeren die ik niet uitgesproken heb het gaat om de eind n d ik neurie een van de twee zinnen jullie mogen een kruisje zetten bij de zin die ik geneuried heb w a ik heb een idee roept opeens een van hen heel dit stuk land ligt lager dan de zee b hier zijn heel veel kanalen en grachten de vele sluizen houden het zeewater tegen c hij wacht even de anderen zijn een en al oor als we nu eens een stuk land onder water laten lopen d het deel waar de Duitsers zitten dan houden ze eindelijk op met vechten opdracht 4 a voortgaande op de intonatie leestekens in een tekst plaatsen i ik lees dezelfde tekst als op jullie blad staat ik zal traag lezen zodat jullie in de tekst de punten de komma s en de vraagtekens kunnen plaatsen op elk streepje komt een leesteken de hoofdletters zetten we er daarna wel in jullie werken alleen w prima idee knikken de generaals maar welke sluis moet je daarvoor openen er zijn er zoveel en we mogen onze soldaten toch niet onder water zetten dat is een groot probleem de enigen die de sluizen kennen zijn de sluiswachters en die zijn allemaal gevlucht ze moeten iemand vinden die alle kanalen en sluizen kent opdracht 5 a details uit de tekst onthouden i ik lees nu een tekst waarin twee personen genoemd worden jullie moeten straks de namen van die twee personen opschrijven en de stad waar zij woonden jullie werken alleen w schrijflijnen sept okt 1997 nummer 1 278 jaargang vc opdracht 6 a vragen bij een tekst stellen aan medeleerlingen i ik geef in elke groep aan een kind een tekst wie de tekst heeft mag die in zijn groep voorlezen daarna stelt hij aan elk kind van de groep een vraag over de tekst er moet natuurlijk ook een antwoord op de vraag komen w geen tekst op werkblad opdracht 7 a reageren op samenstellingen i ieder van jullie krijgt zeven schijfjes ik lees een stuk tekst traag voor telkens als jullie een samengesteld woord horen mo-

gen jullie een schijje leggen in het lege vierkant op je blad jullie werken alleen w leeg vierkant opdracht 8 a feiten chronologisch ordenen i luister naar de tekst die ik lees op je blad staan vier dingen die je ook in de tekst hoort jullie schrijven straks op het streepje voor elke regel de getallen van 1 tot 4 1 komt bij wat het eerst gebeurt 4 komt bij wat het laatst gebeurt we werken alleen w de vier feiten opdracht 9 a notities nemen tijdens het voorlezen i ik lees nu het laatste stuk tekst sommige woorden van die tekst moeten jullie opschrijven ik zal goed laten horen welke woorden je moet opschrijven als we alle woorden opgeschreven hebben vraag ik aan een paar kinderen om met behulp van die woorden te vertellen wat ik gelezen heb ieder werkt alleen w schrijfgeregels opdracht 10 a stroken met zinnen die de verschillende alinea's samenvatten chronologisch ordenen i jullie krijgen zeven strookjes op elk strookje staat een zin voor elk stukje dat ik voor gelezen heb is er een zin jullie mogen met die zinnen het verhaal opnieuw samensstellen dat doe je door de strookjes in de juiste volgorde te leggen jullie mogen in groep werken w zeven stroken met telkens de samenvatting van een tekstfragment opdracht 11 a vragen beantwoorden over het geheel van de tekst i op je werkblad zie je vragen staan die vragen kan je beantwoorden als je goed kunt onthouden wat ik heb voorgelezen jullie mogen samenwerken w vragen die naar de te onthouden inhoud peilen opdracht 12 a de betekenis van zegswijzen koppelen aan hun betekenis i op je werkblad zie je zeven zegswijzen die in de tekst zijn voorgekomen daaronder vind je wat elke zegswijze betekent schrijf bij elke uitdrukking wat zij betekent dit doe je door er de passende letter bij te schrijven jullie mogen samenwerken w zeven zegswijzen en de zeven overeenkomstige betekenissen 27e jaargang nummer 1 sept okt 1997 terugkoppeling 1 terugkoppelen op de inhoud aan de hand van de ankerwoorden op het bord wordt nagegaan of de voorspelling met de realiteit klopt de leerlingen kunnen zeggen of ze iets hebben bijgeleerd en zo ja wat de leerlingen kunnen bij een illustratie iets vertellen 2 terugblik op het luisteren zie onder evaluatie zesde leerjaar voor het zesde leerjaar zijn fragmenten uit het boek ik haat het knechtjeshuis van jo briels uit goede pers averbode de werkteksten de leerlingen krijgen een werkblad dat alle instructies en alle werkteksten bevat er wordt geen enkele instructie voor de uitvoering mondeling gegeven de leerlingen werken hier in groep voorbereiding 1 kennismaken met het boek het is goed vooraf het boek globaal voor te stellen dat kan inhouden het boek tonen het titelblad en de titel bekijken de naam van de schrijver kennen weten dat het boek een historische roman is na het verwerken van de luistertaak kunnen er eventueel rond het boek andere activiteiten opgezet worden 2 luister en werkconventies expliciteren zie onder evaluatie uitvoering a activiteit i schriftelijke instructie voor de leerlingen w werktekst op het blad van de leerlingen opdracht 1 a met een woord antwoorden op mondelinge vragen van de leraar i antwoord met een woord op de vragen die de leraar stelt w een aantal lijnen waarop de woorden geschreven moeten worden opdracht 2 a elementen uit de tekst noteren die aangeven dat het verhaal zich niet in deze tijd afspeelt sept okt 1997 nummer 1 27e jaargang i in de tekst heb je een aantal zinnen gehoord die laten blijken dat het verhaal zich niet in deze tijd afspeelt schrijf twee dingen op die er op wijzen dat de gebeurtenis zich niet in deze tijd voordoet w schrijflij-

nen opdracht 3 a in een rij zelfstandige naamwoorden die een gevoel
weergeven die woorden markeer die in de tekst letterlijk voorkomen i in deze
tekst heb je een aantal woorden gehoord die een gevoel aangeven markeer in
onderstaande rij de gevoelswoorden die je in de tekst werkelijk gehoord hebt w
woede medelijden plezier twijfel verdriet angst pijn afgunst opdracht 4 a een be-
gonnen zin aanvullen met de informatie zoals ze in de tekst gegeven wordt i maak
de begonnen zinnen af het mag met je eigen woorden zijn w je moet de schepen in
het oog houden wanneer tijdens de zomermaanden kun je ben je halfdronken dan
opdracht 5 a van twee feiten gebeurtenissen of situaties de eerste in chronolo-
gische orde aankruisen i kleur bij elke letter het bolletje bij wat eerst plaatsvond
w a 0 een agent houdt maarten stevig vast 0 een agent valt op de grond b 0 de
agent wordt woedend 0 maarten schreeuwt rennen joris c 0 joris blijft achter het
hoekje staan 0 joris vlucht opdracht 6 a terwijl een tekst voorgelezen wordt in die
tekst de weggelaten woorden doorstrepen i volg de tekst die de leraar voorleest
markeer terwijl de leraar leest alle woorden die hij overslaat w doorlopende tekst
opdracht 7 a reflecteren op de betekenis van woorden i a kijk naar de tekst op je
blad terwijl de leraar voorleest de leraar leest vier maal een ander woord dan er in
jullie tekst staat markeer die vier woorden nw 27e jaargang nummer 1 sept okt
1997 b zoek daarna woorden die met dezelfde stam gevormd zijn c probeer daar-
na zelf de woorden te verklaren w doorlopende tekst opdracht 8 a het antecedent
schrijven van verwijswwoorden i schrijf op wie of wat bedoeld wordt met de onder-
streepte woorden w geeraard duwde hem weer de straat op ze winnen overal in-
lichtingen in de een of andere snuiter heeft hen verteld ik heb dat natuurlijk ontk-
end opdracht 9 a een tekening maken die zo getrouw mogelijk aan de beschrijving
in de tekst beantwoordt i de tekst die je gehoord hebt is een beschrijving teken de
cel teken alles wat je van de tekst onthouden hebt w lege ruimte om te tekenen op-
dracht 10 a in een doorlopende tekst de ontbrekende leestekens aanbrengen af-
gaande op de intonatie i zet op de streepjes en op het onderstreepte woord de
passende leestekens w hij hoorde geritsel ratten iets schuurde tegen de muur
buiten hoorde hij een vogel zingen de politieman die hem had opgepikt op de hoek
van het plein had hem mee genomen naar het bureau zonder een woord te
spreken joris had zijn naam gezegd en toegegeven dat hij een wees was opdracht
11 a in de samenvatting van een tekst ontbrekende staakwoorden invullen i
hieronder staat een samenvatting van de tekst die de leraar leest schrijf op elke li-
jn een passend woord of een passend stuk w doorlopende tekst met blanco schrijfli-
jnen bij deze opdracht kan een variant zijn voordat de tekst gelezen wordt de leer-
lingen in hun groep de tekst te laten vervolledigen daarna leest de leraar de tekst
de leerlingen kunnen dan nog verbeteren opdracht 12 voor opdracht 12 wordt
geen tekst voorgelezen a vragen beantwoorden die slaan op het geheel van de
voorgelezen fragmenten i schrijf met je eigen woorden het antwoord op deze vra-
gen je kan er op antwoorden als je goed geluisterd hebt naar alle teksten die
voorgelezen zijn sept okt 1997 nummer 1 27 e jaargang w a waarom vlucht joris
na het overlijden van zijn moeder b voor hij in het weeshuis komt maakt joris ken-
nis met twee goede mensen schrijf hun namen op en ook hun beroep c de paarden-
markt bestaat nog steeds in antwerpen schrijf zo precies mogelijk op hoe die

straat aan haar naam komt terugkoppeling eventuele leesbevorderende activiteiten die bij de luistertaak kunnen aansluiten worden hier buiten beschouwing gelaten 1 inhoudelijke aspecten als terugkoppeling op het geheel van de luistertaak zou uit een gesprekje kunnen blijken welke deelopdrachten als prettig en minder prettig ervaren werden welke moeilijk en gemakkelijk waren tevens zouden de leerlingen kunnen aangeven in welke mate de opeenvolgende teksten hen een idee van het verhaal hebben bijgebracht uit een afsluitend gesprek zou ook kunnen blijken of de instructie voor de kinderen voldoende duidelijk geformuleerd werd 2 luister en werkconventies zie onder evaluatie jan coninx gemeentelijke gemengde lagere school andreas vesalius kontichstraat 21 2650 edegem bibliografie bonset h m de boer t ekenes nederlands in de basisvorming een praktische didactiek muiderberg coutinho 1992 de wandel 0 onvoltooid tegenwoordig een inventariserend onderzoek naar meta cognitieve en cognitieve strategieën voor luisteren lezen spreken en schrijven wilrijk universiteit antwerpen uia 1995 dijkstra a g kempen taalpsychologie groningen wolters noordhoff 1997 feuerstein r y rand j e rynders laat mij niet zoals ik ben rotterdam lemnis caat 1993 27e jaargang nummer 1 sept okt 1997 hermans r een freinetschool in beeld leuven s gravenhage infodok 1987 nijmegense werkgroep taaldidactiek aan de basis groningen wolters noordhoff 1992 ovsg leerplan nederlandse taal deel 4 luisteren in de basisschool brussel ovsg 1997 thielemans e r wolfs luister ik spreek spreek ik luister brugge die keure 1992 van der geest a w swuste luisteren in meervoud praxisreeks 4 den bosch malmberg 1976 prijs knokke heist beste jeugdboek 1998 de prijs knokke heist beste jeugdboek is een van de belangrijkste jeugdboekenprijzen in het nederlandse taalgebied en zeker de grootste manuscriptenprijs de wedstrijd wordt georganiseerd door het cultureel centrum knokke heist en uitgeverij davidsfonds infodok de prijs gaat naar een nog niet uitgegeven nederlandstalig verhalend werk voor jonge ren van 12 tot 16 jaar aan de bekroning is een bedrag van 250 000 frank verbonden het winnende manuscript wordt uitgegeven door davidsfonds infodok de jurering gebeurt onder volstreekte anonimiteit de juryleden kennen de wereld van de kinder en jeugdliteratuur in vlaanderen en nederland door en door manuscripten dienen ingestuurd te worden voor 15 december 1997 voor het reglement en andere informatie over de prijs kunt u terecht bij davidsfonds infodok rebecca van rechem blijde inkomststraat 79 81 3000 leuven tel 016 31 06 00 fax 016 31 06 08 sept okt 1997 nummer 1 27 e jaargang